

Олександр Мосієнко,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри філософсько-історичних студій
та масових комунікацій
(Державний університет «Житомирська політехніка»)

Карина Гоша,
здобувач вищої освіти,
факультету національної безпеки,
права та міжнародних відносин
(Державний університет «Житомирська політехніка»)

УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ТА НАТО: ЗМІНА СПРИЙНЯТТЯ

74 роки тому, 4 квітня 1949 р., з'явилося НАТО – наймогутніший із нині існуючих військово-політичних союзів. Вважається, що Організація Північноатлантичного договору була створена у відповідь на загрозу з боку Радянського Союзу, але це далеко не єдина причина.

Уже восени 1945 р. всередині антигітлерівської коаліції розгортається боротьба за вплив на світову політику, обумовлена різними підходами до повоєнного облаштування світу.

З одного боку, керівництво СРСР прагнуло використати військові успіхи Червоної Армії та антифашистський рух Опору в Європі та Азії для прискорення «Світової пролетарської революції» та експорту за межі своєї держави сталінської моделі соціалізму. З іншого боку, провідні країни Заходу під керівництвом США прагнули допомогти європейським народам відновити їхню незалежність і демократичні свободи. Суперечності всередині антигітлерівської коаліції та різні підходи до вирішення повоєнних проблем світового устрою поглибили розбіжності, що з'явилися внаслідок жовтневих подій 1917 р. в Росії, та призвели до формування двох антагоністичних світових систем, які на довгі десятиліття розділили Європу та світ загалом. Після розпаду соціалістичної системи у 1991 р. існування блоку НАТО залишилося актуальним для безпеки Європи та трансатлантичного регіону.

Відносини між Україною й Організацією Північноатлантичного договору почалися 1992 р. Верховна Рада 7 лютого 2019 р. ухвалила Закон «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)», ініційований Президентом [1, с.138].

Цим законом вносяться зміни до Конституції України, якими закріплюється незворотність стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору. Зміни до Конституції, які закріплюють курс України на членство в Європейському Союзі та НАТО з 21 лютого 2019 р. набули чинності.

30 вересня 2022 р. за результатами засідання Ради національної безпеки і оборони Україна подала заявку на вступ до НАТО у прискореному порядку.

Отож, питання бути чи не бути Україні у складі НАТО не стоїть на порядку денному. Проте залишається необхідним інформування населення та насамперед молоді, про цілі, завдання, вигоди та ризики перебування нашої держави у складі блоку. Мета статті: простежити зміни у сприйнятті вступу до НАТО з боку українського суспільства. За 32 роки незалежності настрої українців трансформувалися від неприйняття до схвалення такого кроку.

Протягом періоду незалежності ставлення українського суспільства до зовнішньої політики зазнало змін.

Президент Л. Кучма вперше висловив бажання України вступити до НАТО у 2002 р. Тоді ж Рада нацбезпеки та оборони затвердила Стратегію України щодо НАТО, в якій було визначено кінцеву мету євроінтеграційної політики України – членство в цій організації. Саме з 2002 р. розпочалося відстеження настроїв українців щодо членства в НАТО. Станом на червень того ж року

підтримку членства висловили 32% громадян, проти цієї ідеї було майже стільки ж – 32,2% [3].

Українсько-натовські відносини після «Помаранчевої революції» та за часів президентства В.Ющенка активізувалися, набули якісно нового формату, особливо в межах участі у програмі «Партнерство заради миру» [1, с.129].

До лютого 2005 р. членство в НАТО підтримували 18,5% українців, не підтримували – 54,2%. Рекордно низькою підтримка перспективи членства в НАТО була на початку 2006 р.: 15,4% українців «за», 63,9% – «проти».

Дослідники звертають увагу, що питання щодо співпраці України з НАТО, приєднання до ПДЧ та майбутнього членства у 2008 р. завдяки інформуванню населення перейшло з площини емоційної у наукову [2, с.155]. До 2010-2011 рр. підтримка вступу України до Північноатлантичного альянсу зросла до 24%. Водночас 64-65% громадян такої ідеї не підтримували. За рік до анексії Криму та початку війни на Донбасі лише 18% українців хотіли, що країна вступила в НАТО, 67% були проти [3].

На думку респондентів у 90-х – початку 2000-х рр. впливало політичне протистояння, використання антиНАТОВської риторики різними політичними силами, рівень інформованості громадян [2, с. 164].

Після анексії Криму та початку АТО підтримка членства в НАТО зросла у понад 2,5 рази: у вересні 2014 р. 47,8 % українців виступали за вступ до організації, 32,4 % – були проти. Потім підтримка знизилася до 40-43 %, що зумовлювалося замороженням конфлікту та актуалізацією соціально-економічних проблем. Гібридна війна, розпочата Росією, продемонструвала українцям переваги колективної безпеки. Влітку 2021 р. 47,8 % українців підтримали можливий вступ до НАТО – на тлі зростання російської

загрози показник повернувся до рівня 2014 р. Проти членства висловились 24,3 % громадян [3].

Схожі тенденції у зміні громадської думки простежуються у скандинавських країнах. Після російського вторгнення в Україну 2022 р. громадська думка у Фінляндії та Швеції різко схилилася на користь вступу до НАТО: більше громадян підтримало членство в НАТО, ніж тих, хто вперше був проти цього. Опитування, проведене 30 березня 2022 р., показало, що близько 61 % фінів виступають за членство в НАТО, проти 16 % і 23 % не впевнені. Опитування, проведене 1 квітня, показало, що близько 51 % шведів виступають за членство в НАТО, проти 27 % [5]. 4 квітня 2023 р. Фінляндія офіційно стала повноправним членом Північноатлантичного альянсу. Вступ Швеції очікується найближчим часом.

Наразі українці рекордно підтримують вступ України до НАТО – якби референдум відбувся у березні 2023 р., 82 % українців підтримали приєднання України до альянсу, свідчить опитування, проведене Центром аналізу та соціологічних досліджень (CISR) Міжнародного республіканського інституту [4].

Сьогодні окремі держави-члени НАТО постачають в Україну озброєння, боєприпаси і різні види легкої та важкої військової техніки, зокрема, протитанкові комплекси і системи ППО, гаубиці, безпілотні апарати і танки. До того ж військові інструктори НАТО навчають українських військових застосовувати цю техніку. Це змінює розстановку сил на полі бою. У довгостроковій перспективі Альянс готовий і надалі підтримувати Україну, сприяти реформам та взяти участь у повоєнній відбудові нашої країни.

Саме загроза з боку Росії змусила українське суспільство переглянути ставлення до вступу в Альянс. Переважно негативне чи нейтральне ставлення українців до НАТО зумовлювалося недостатньою поінформованістю чи політичними маніпуляціями. Прослідковуючи зміни у соціологічних опитуваннях, помітно, що

збільшення підтримки вступу зростало у періоди конфронтації з північним сусідом. Ситуація різко змінилася наприкінці 2021 р. В умовах повномасштабної війни рух України до членства в НАТО став більш пріоритетним для нашої держави, ніж вступ до ЄС. Процес приєднання до ЄС потребує часу, адаптації законодавства, підготовки до об'єднання ринків тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексієвець Л. Трансформація відносин України та НАТО в 1991–2019 рр.: історичний аспект Український історичний журнал. 2020. № 1. С. 126-142.

2. Вступ до НАТО – стратегічний вибір України /За загальною ред. О. І. Соскіна. Київ: Вид-во «Інститут трансформації суспільства», 2008. – 192 с.

3. [Як змінювалося ставлення українців до членства в НАТО.](https://www.slovoidilo.ua/2022/10/03/infografika/suspilstvo/yak-zminyuvalosya-stavlennya-ukrayincziv-chlenstva-nato)
[Слово і Діло.](https://www.slovoidilo.ua/2022/10/03/infografika/suspilstvo/yak-zminyuvalosya-stavlennya-ukrayincziv-chlenstva-nato) URL:
<https://www.slovoidilo.ua/2022/10/03/infografika/suspilstvo/yak-zminyuvalosya-stavlennya-ukrayincziv-chlenstva-nato> (дата звернення: 27.11.2023).

4. 82% українців підтримують вступ України в НАТО – опитування. Радіо Свобода. URL:
<https://www.radiosvoboda.org/a/news-opytuvannya-nato/32330749.html> (дата звернення: 27.11.2023).

5. Hansler J., Bertrand N. Finland and Sweden could soon join NATO, prompted by Russian war in Ukraine / CNNPolitics. CNN. URL:
<https://web.archive.org/web/20220409004525/https://www.cnn.com/2022/04/08/politics/finland-sweden-nato-membership/index.html> (date of access: 27.11.2023).